

עד שתחפץ

האם אין לנו מברכים המוציא לחם מן הארץ, גם אם החקלאי עשה את כל העבודה? האופה נִפֶּה ולש ואפה את הלחם, ואעפ"כ אנחנו מאמינים שהקב"ה עשה את זה, ומברכים: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ. (ואע"פ שיתכן שמי שניפה הקמח הינו חפשי או מומר, אעפ"כ לא יעלה על הדעת שנהיה פטור מלברך ע"ז המוציא. כי לכאורה איך יתכן לייחס להשי"ת דבר שיד מומר באמצע? כל השומע דברים אלו מבין שמגוחך לומר כן) ולמה כשזה בא לקיבוץ גלויות, מתכחשים שהקב"ה עשה את זה, ומייחסים את זה לציונים?⁴⁵